

Nr 7.

Af grefve **Lewenhaupt**, angående skrifvelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om användandet af s. k. allmänningsskogars afkastning.

Inom vårt land, framför allt i dess mellersta åkerbrukande bygder, finnas s. k. häradsallmänningsskogar.

Huru de uppstått och blifvit tilldelade olika härad är nu i allmänhet förgätet, det går tillbaka flera hundra år, och flertalet af dem, som nu draga nytta af dessa skogar, ha ingen kunskap därom. En del lär från början varit kronojord, en annan del är bildad genom afsättning från laga skiften och storskiften.

I Dalarne och Norrland utgöras allmänningsarna af högst betydande skogsvidder, den afkastning de lämna är afsevärdt stor och staten har genom särskild lagstiftning sörjt för att dessa medel användas för allmännyttiga ändamål.

I Svea och Göta land äro allmänningsarna i allmänhet mindre, växlande från ett eller tvåhundra tunnland till flere tusen.

Afkastningen in natura delas ofta nog mellan de s. k. delägarne, innehafvare af oförmedlat hemmantal, men på många orter försäljes afkastningen, och de inflytande penningarne fördelas efter ofvannämnde delningsgrund.

Den år 1896 tillsatta komittén »för främjande af den enskilda skogshushållningen» påvisar i sitt utförliga betänkande åtskilligt angående dessa skogar, som kan vara värdt att fästa uppmärksamhet vid. Så t. ex. på sidan 101 andra stycket anföres, att det allmännas rätt att begagna dessa skogars afkastning gått före den enskildes, grundande sig på skogsordningen af år 1805.

Genom kammarkollegii cirkulärbref af 14 april 1824 förklarades återigen, att allmänningsarna vore en häradets tillhörighet och att Kungl.

Maj:t ville uppå därom skeende ansökning för hvarje sådan allmänning tillåta: »att den till intressenternas egen disposition gemensamt eller delning socknar eller enskilde hemmansägare emellan, som däri ansåges äga del, upplåtes, emedan Kungl. Maj:t funne sådant lämpligt och laga hinder därför ej mötte». (Citat efter ofvan angifna kommittébetänkande.)

Häraf synes tydligt, att ofvannämnda cirkulärskrifvelse af 14 april 1824 blifvit grundläggande för senare tidens skogsförordningar beträffande förfarandet med nämnde skogars afkastning. Skötseln af allmänningsskogarna, som före adertonhundredtalets början varit jämförelsevis planlös och handhafts af utsedde från häradet, öfvertogs småningom af staten, och se vi nu också exempel på att dessa skogar äro lika väl handhafda som statens öfriga skogsdomäner.

Likväl var frågan om allmänningsskogarnes utsyningar och virkesanvändning icke fullt genomförd; därom vittnar dels 1855 års skogskommittébetänkande och riksdagsskrifvelsen från 1856—58 och 1862—63 års riksdagar.

Boställen erhöilo utsyning, likaså skoglösa och på skog fattiga hemman; vidare lämnades utsyning till häradets gemensamma byggnader, broar, tingshus o. s. v., hvilka den tiden byggdes af hemman efter oförmedladt mantal. Alla dessa behof ha numera för längesedan upphört, sedan alla skattdragande deltaga i häradets gemensamma byggnader, af hvilka skattdragande de, som icke äga hemman, ej heller kunna ha någon del af allmänningsarnes afkastning. Kungl. förordningen af 26 juni 1866 likasom den senare af 26 januari 1894 tillerkänner delägare i häradsallmänning rätt att, sedan förvaltningskostnad å allmänningen är bestridd och vissa angifna behof för häradets gemensamma byggnader blifvit fyllda, mellan sig dela den återstående delen af behållningen. Under adertonhundredtalet hade sålunda allmänningsarne från att vara en gemensam egendom till hjälp för de med skog svagast försedde och till hjälp för häradet vid gemensamma allmänna byggnader blifvit en egendom, hvarifrån alla ägare af oförmedlade mantal kunde påräkna en viss inkomst. Under tiden hafva ägarne af oförmedlade mantal, som förr utgjorde hufvuddelen af underhåll och byggande af vägar, tingshus, prestgård m. m., erhållit skattebidrag af alla skattdragande i kommunerna utan att behöfva till de nya skattdragarne afstå någon del af allmänningsarnas afkastning.

Det torde vara på sin plats att anmärka, att mångenstädes hafva häradsallmänningdelägarna varit så förutseende, att de i stället för att utdela afkastningen från allmänningen fonderat samma afkastning och inköpt skogbevuxen mark för att därmed tillöka befintlig allmännings-

skog, och bör ett sådant förvaltande af en för det allmänna upplåten egendom för kommande släkten blifva till nytta.

Lika fördelaktigt vore det, om de penningmedel, som inflyta från allmänningarne, kunde kapitaliseras för allmännyttiga ändamål. Sådana uppstå nämligen alltjämt. För hvar och en, som deltagit i det kommunala organisationsarbetet på vår landsbygd, framstår det tydligt, hvilka svårigheter möta att få gemensamma anordningar genomförda vare sig inom kommunen eller häradet, och detta på grund af de med företaget förenade kostnaderna. Tillvaron af en samlad fond skulle onekligen underlätta nyttiga och ofta nödvändiga anordningars tillkomst. Det är äfven tydligt, att dylika fonder böra stå under offentlig kontroll af Konungens befallningshafvande, som för deras användande äfven bör lämna sin tillstyrkan. Erfarenheten från våra landskommuner och förvaltningen af deras kassor och fonder peka på, att en mera skärpt kontroll af myndigheterna bör utöfvas för att hindra, att en del fonder måhända kunna minskas, ja, rent af försvinna, hvilket mångenstädes tyvärr händt.

På grund af hvad jag här ofvan anfört får jag hemställa,

att kammaren behagade besluta att i skrifvelse anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huru och på hvad sätt afkastningen från s. k. allmänningsskogar, företrädesvis i Svea och Göta land, kan och bör på ett annat sätt än nu sker för det allmännas nytta användas, och att i anledning däraf till Riksdagen framställa de förslag, som en utredning kan påkalla.

Stockholm den 20 januari 1910.

Gust. E. Lewenhaupt.
